

Tırnak İşareti Üzerine

ŞENER METE

Tırnağa almak, tırnak içi, tırnak dışı, tek tırnak, çift tırnak... Noktalama işaretlerimizden olan tırnak işareti ile ilgili olarak, bu kavramları sıkça duymuşuzdur. Bazı yazarların makalelerinde, bazı muhabirlerin yazdıkları haberlerde, tırnak işaretini ihmal ettiklerini biliriz. Bilhassa spikerler haber metinlerini okurken, gereken yerde tırnak işareti yoksa cümleyi değerlendirmekte zorlanabilirler. Örneğin, bir kimseden alıntı yapılan sözlerden sonra *dedi* fiiliyle biten bir cümlede tırnak işaretinin olmaması, metnin değerlendirilmesinde sıkıntı yaratabilir.

31

TDK *Yazım Kılavuzu*'na göre tırnak işaretinin (" ") kullanıldığı yerler şöyle sıralanmıştır:

“1. Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin ön cephesinde Atatürk'ün “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” vecizesi yer almaktadır. (...)

2. Özel olarak belirtmek istenen sözler tırnak içine alınır: Yeni bir “barış taarruzu” başladı.

3. Cümle içerisinde kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınır:

Yahya Kemal'in bazı şiirleri “Kendi Gök Kubbemiz” adı altında çıktı.

4. Bibliyografik künyelerde makale adları tırnak içinde verilir. Bir de Tek Tırnak İşareti (' ') vardır ki o da tırnak içinde verilen ve yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü belirtmek için kullanılır.

“Atatürk henüz ‘Gazi Mustafa Kemal Paşa’ idi. Benden ona dair bir kitap için ön söz istemişlerdi.” (Falih Rıfki Atay)¹

¹TDK *Yazım Kılavuzu*.

Tırnak işaretinin tarihçesine baktığımız zaman, Fransız matbaacı ve harf dökümcü *Guillaume Le Bè'* adını görüyoruz. 1546 yılında Le Bè, bu işareti ilk kez kullanan matbaa ustası olarak tarihe geçmiştir. Tırnak işareti, Fransa'da onun adından esinlenerek, *guillemets* olarak kullanılmaya başlanmıştır.²

Faysal Okan Atasoy, *Turkish Studies* dergisinin 5. sayısında tırnak işaretinin tarihçesiyle ilgili oldukça geniş bilgiler vermektedir.³ Atasoy'un anlatımına göre, İngilizler tırnak işaretine "duckfoot quotes" adını vermişlerdir. *Ördek ayağı alıntısı* olarak çevirebileceğimiz bu kavramı İngilizler, yandan açılan çift tırnağı ördek ayağına benzettikleri için kullanmış olabilirler. Sayın Atasoy'un araştırmasına göre tırnak işareti, Orta Çağ'da kutsal metinlerdeki ayetlerin bir belirteci olarak kullanılmış. Satırın yukarısına konulan tırnak işaretine (") *inverted comma* denildiği gibi *diple* denilen ve birbirine paralel iki dik çizginin de kullanıldığını aynı araştırmadan öğreniyoruz. Günümüzde İngilizcede *Quotation Marks* adıyla kullanılan ok ucu biçimindeki tırnak işareti, müzikçaralarda ileri geri sarma tuşlarında kullanılmaktadır.

Aynı çalışmada, tek tırnak işaretiyle ilgili şu bilgiler verilmektedir:

"Tek tırnak işareti ile ilgili bilgiler sınırlıdır. PARKES işaretin 18'inci yüzyıl sonlarına doğru İngiliz matbaasında dolaylı aktarmaları (indirect speech) göstermek için kullanıldığını söylemektedir. Aynı yıllarda basılan İngilizce kitaplarda tek tırnak içine alınan alıntının içinde yer alan başka bir alıntı çift tırnakla ayrılmıştır (Parkes 1992, 59-60).

Osmanlıcada rastlanmayan bu işarete, dönemin kılavuz kitaplarında da yer verilmemiştir. Bugünkü Türkçede kuralları oturan tek tırnak işaretinin kılavuzlarında görünüşü de yenidir."⁴

Yazarlarımızın, Tanzimat'tan sonra işaret-i mümeyyize veya sadece mümeyyize adıyla tırnağı kullandıklarını görüyoruz.⁵

Bazı yazarlar, çift tırnak işaretini üstten değil yandan kullanmayı uygun görmüşlerdir: «Tanrı, Musa'ya söz söylemiştir, konuşmuştur onunla.»⁶

Bu metni hazırlarken, şairlerimizin tırnak işaretini konu alan

² www. wikipedia, the free encyclopedia..

³ Faysal Okan Atasoy, "Noktalama İşaretlerinin Tarihi", 847 *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/2 Spring 2010*.

⁴ Faysal Okan Atasoy, *age*, s. 52.

⁵ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*.

⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, *M. Celâleddin Rumi, Fihi Mâ-fih*, Kültür ve Turizm Bak. Yay. 1985, s. 42.

herhangi bir şiirine tesadüf edemedim. Oysa parantez, virgül ve noktayı konu alan pek çok nesir ve nazım biçimleri var edebiyat hazinemizde...

Behçet Necatigil, 'Kitaplarda Ölmek' adlı şiirine,

"Adı, soyadı

Açılır parantez

Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti

Kapanır, parantez" diyerek başlar.

Onat Kutlar, Ayrılık şiirinde hem virgülü hem de noktayı tanımlar:

"Ayrılık şiiri ne kadar yalın

Sevdiğimiz aşk sözcükleri gibi

Kılıçla kesiyor bir hain nokta

Öpüşen virgüllerle akan cümleyi."

Nazım Hikmet ise 'Benerci Kendini Niçin Öldürdü?' adını verdiği senaryo, hikâye ve şiirin iç içe olduğu beş bölümlük eserinde, nokta ve virgülden noktalama işareti olarak söz eder:

"Sen artık bu kitapta:

noktaları virgülleri

satırları taşımıyorsun.

Sen artık bu kitapta

koşmuyor bağırıyor

alnını kaşımıyorsun."

Oysa yazarlarımız çoğu kez noktalama işaretlerini aşkla, sevdıyla, gurbetle özdeşleştiren şiir ve hikâyeler de yazmışlardır. Yüzdeki benler noktadır, uzaklıklar virgül, söylenemeyen sözler ise parantez veya üç noktadır çoğu kez...

Şiirlerimizde tırnağın, noktalama işareti dışındaki anlamlarıyla ve yer aldığı deyimlerle kullanıldığını görüyoruz.

"Nereye mi yazardı dizelerini

Tırnaklarının üstüne yazardı" diyen Cemal Süreyya gibi pek çok şairimiz, tırnağı gerçek anlamında kullanmıştır.

"en akıllı tarafımdır balıkla deniz tutmak.

Bir cümle tuhafsa dikkat!

Pek tuhaftır insanın tırnak çıkardığı

sonra da boyadığı, ne demeli sonra da kestiği"

Yeni şiir akımının şairlerinden Edip Cansever, “Yangın” adlı şiirinde, tuhaflık olarak gördüğü tırnakları, böyle bağdaştırıyor diğer sözcüklerle...

Edip Cansever’in tuhaf olarak düşündüğü tırnağın uzaması olayı, vücuttan keratin denilen sert bir proteinin dışarıya atılmasından ibarettir.

Basit gibi görünen tırnaklarımız aslında bugün bile tam olarak anlaşılammış bir yapıya sahiptir. Çünkü tırnaklarımız, sağlık durumumuzu ortaya koyan önemli ipuçları durumundadır. “Tırnağın psikolojik değişmelere karşı duyarlı olduğu, stresli zamanlarda, uzun süren yüksek ateşte, zararlı içkiler alındığında çatlayıp lekeler oluştuğu, kalınlaştığı veya inceldiği yani yapısal bozukluğa uğradığı”⁷ gazetelerin sağlık sayfalarında zaman zaman yer alır.

Anatomik bakımdan, *parmakların dış bölümünü örten sert tabaka*⁸ olarak tanımlanan tırnak, makine ve aletlerin bazı parçalarındaki kıvrık veya yassı uçlara da ad olarak verilmiştir.

“şimşekler yaladıkça nikelajını
tırnak uçlarında çıtır çıtır
yoğun bir elektrik sokağa
bu araba mutlaka çalınmıştır”

34

12 Eylül dönemini anlattığı, “34 FN 346” adlı şiirinde Attila İlhan, sokağa bırakılan bir arabanın metal tamponunun bağlantı yerine, tırnak denildiğini hatırlatıyor.

Tırnak, adının verildiği hemen her kavramda sertlik, sivrilik ve çıkıntı olarak görülür. Deyimlerimizde *tırnak göstermek*, *tırnak sürtüştürmek* veya *tırnak takmak*, kavgayı körüklemektir. *Tırnak takmak* aynı zamanda kötülük yapmak için bahane aramaktır. Birinin *tırnaklarını sökmek*, onun gücünü ve etkisini ortadan kaldırmak anlamını taşır.

Deyimlerimizde genellikle olumsuz anlamlarda kullanılan tırnak, değersizliği de anlatır. Birinin önemsizliğinden söz ederken, “*tırnak kadar değeri yok*” denir. Kişilerin karşılaştırılmasında da tırnak, basitlik ifadesidir: ‘*tırnağı bile olamaz*’. Değeri önemsizse ‘*tırnağına bile değmez*’ ifadesi kullanılır. Olayları derinlemesine değerlendiremeyen ve kendisini karşısındakinden daha önemli olduğunu zanneden kişiler, *attığım tırnak bile olamazsın* diyerek öç alma duygusunu bir nevi tatmin ederler.

⁷ Milliyet, 9.2.2010.

⁸ TDK Türkçe Sözlük, 11. baskı. Tırnak: 1- ...parmak uçlarının dış bölümünü örten boynuzsu tabaka.

Küçük veya az olan şeyler için, ‘*tırnak kadar*’ denir. “*tırnak kadar çocuk*” sözüne, hikâye ve romanlardaki karşılıklı konuşmalarda sıkça rastlarız.

“*Tırnak kadar çocuk diyorsun! Anası kundaklayıp beşiğe yatırsın! Neresi tırnak kadar? Bugün eversen, yıl demeden çocuğu olacak! Baksana sen şuna!*”⁹

Para bozdurmak için gelerek fırsattan istifade tezgâhtaki parayı alıp kaçan kişi *tırnakçı*, yapılan işin adı da *tırnakçılıktır*. Reşat Ekrem Koçu’nun İnternet’te (Genel Ağ) yayınlanan, Osmanlı devrindeki unvanlar ile ilgili çalışmasına göre *tırnakçı*, halk arasında dolandırıcı demekmiş. Ali Rıza Kardüz’ün bir makalesinden de padişahın tırnaklarını kesen görevlinin *tırnakçı* olduğunu öğreniyoruz.¹⁰ Kaynaklarda, 1597’de idam edilen Hasan Paşa’nın lakabı da *tırnakçı* olarak geçmektedir. Hatta ünlü Esmâ Sultan Yalısınun bir adı da *Tırnakçı Yalısı*’dır.

Son yıllarda kulağımıza çarpmaya başlayan sözlerden biri de *tırnak geçirmek*. Henüz deyimleşmemiş olsa da halk arasında; bir yere tutunmak, bir iş için direnmek, kendini göstermeye çalışmak gibi anlamlarda kullanılıyor. Bu sözü zaman zaman da gazetelerde buluyoruz: “*Sınır tanımayan, sürekli kendini aşan, çok büyük hedeflere kilitlenen sanatçı belli ki Hollywood’a tırnaklarını geçirmiş.*”¹¹ Oysa bazı kadınların saldırırken ilk yaptıkları şeyin, karşıdakine *tırnaklarını geçirmek* yani tırmalamak olduğu söylenir. Bunun adı da *tırnaklamaktır*. TDK Sözlüğü’nde *tırnaklamanın* bir diğer anlamı ise *tırnaklarını geçirerek yolmaya, kazımaya veya çekmeye çalışmaktır*.¹²

Rahmetli politikacı Muhsin Yazıcıoğlu, “Görsünler” adlı lirik şiirinde, gençlere öğüt verirken, tırnaklamayı *çok çalışmak* anlamında kullanmış:

“Yeni filizler verin yükseklerde
Gölge olsun pençe pençe yapraklarınız
Dipten sürececek yeni sürgünlere
Dökülsün kabuklarınız, bakmayın
Tırnaklayan hoyrat ellere”¹³

Tırnağın ana maddesi keratin, oldukça dayanıklı yaratıldığından, mide asitleri ve sindirim yoluyla parçalanamaz. Bu yüzden tırnak yiyenlere,

⁹ Fakir Baykurt, *İrazca’nın Dirligi*, Adam Yayınları, Eylül 1997, s. 39.

¹⁰ Ali Rıza Kardüz, *Sabah* gazetesi, 2.8.1997.

¹¹ Tufan Türeç, *Hürriyet* gazetesi, 6.11.2010.

¹² TDK *Türkçe Sözlük*, 11. baskı s. 2353.

¹³ Muhsin Yazıcıoğlu, *Mamak Şiirleri*.

yaptıklarının sağlıksız bir şey olduğu uygun bir lisanla hatırlatılmalıdır.

Tırnaklarını yiyen kişilerin hırslı ve sinirli bir yapıya sahip oldukları bilinir. Beden dilinde tırnak yemenin, kendini tam olarak ifade edemeyen kişilere özgü bir davranış olduğu anlatılır.

“Topraktan evler yapan bu eller miydi

Ki şimdi değmekte toprak olan evlere.

El işi vazifelerin önünde

Tırnaklarını yiyerek düşünmek ne iyiydi.”¹⁴

Fazıl Hüsnü Dağlarca, yirmi altı yaşındayken yazdığı “Bu Eller miydi” adlı şiirinde, çocukluğunu ve küçükken tırnaklarını yediğini hatırlıyor.

Tırnak aynı zamanda vücudun herhangi bir yerini kaşımaya yarar. En fazla da kafa derisi kaşınır. Bu konuda bir atasözümüz de vardır: “Tırnağın yetiştiyse başını kaşı”. Bu atasözü, iş yapabilecek durumdaki kişinin boş oturmayıp çalışması ve kimseden bir şey beklememesi gerektiğini ifade eder. Buradaki tırnak sözü, mecaz anlamda insan yaşını belirtir.

Tepeden tırnağa veya başından tırnağına kadar deyimleri, günlük hayatımızda en çok kullandığımız söz varlıklarındandır. Bir kişinin vücudunun tamamından söz ederken kullanılır.

36

Ya yolu kaybettim, ya ben kayboldum,

Ne olur bir yerden karşıma çıksan,

Tepeden tırnağa sıırıslıklamım,

İçim ürperiyor, ya evde yoksan.

Cemal Safi'nin şarkı sözü de olan, hece vezniyle yazılmış bu şiirindeki aynı anlamı “aşkın şairi” Bedri Rahmi, bir erik ağacıyla paylaşmış:

Seni düşünürken

Bir erik ağacı tepeden tırnağa donanır

Deliler gibi dönmeğe başlar

Döndükçe yumak yumak çözülür

Çözülükçe ufalır küçülür

Şiire meraklı her gencin ilk ezberlediği şiirlerden birinde Orhan Veli, baharı birkaç kelimeye sığdırıp, sözün ötesini ise “tepeden tırnağa” deymiyle anlatıyor:

¹⁴ Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Çocuk ve Allah*, Milliyet Yayınları, 1998, İstanbul, s. 3.

*Deli eder insanı bu dünya
Bu gece, bu yıldızlar, bu koku,
Bu tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç...*

Tepeden tırnağa deyiminin sözlüklerdeki bir başka anlamı da tümüyle, bütünüyledir.

“Hiçbir insan, gerçekten klinik hastası değilse, tepeden tırnağa aptal olmaz” diyor Kemal Tahir, *Yol Ayrımı* adlı romanında.¹⁵

Bu deyim her iki anlamdaki kullanımına da Mina Urgan’ın *Bir Dinozorun Anıları* adlı eserinde rastlıyoruz:

“Çünkü işkence yapanın tepeden tırnağa tam anlamıyla kötü olması gerekir. Oysa tepeden tırnağa tamamiyle iyi bir insan ne denli enderse, tepeden tırnağa tamamiyle kötü bir insan da o denli enderdir.”¹⁶ Sayın Urgan bu alıntıda, tepeden tırnağa deyimini Kemal Tahir’in yukarıdaki örneğinde olduğu gibi her şeyiyle anlamında kullanırken, aşağıdaki cümlede ise *baştan ayağa* kadar manasında değerlendirmiş.

“Avusturya’dan iki kayak öğretmeni getirildi. Tepeden tırnağa cebimizden tek kuruş vermeden donatıldık.”¹⁷

Cezmi Ersöz de öykü şiir tarzında yazdığı *Hayalet*’te tekrarlıyor aynı deyimini...

“Sen beni dışladığından beri beni sevenlere bir hayalet hediye ettin...
Tepeden tırnağa aşka, tepeden tırnağa özleme batmış bir hayalet...”¹⁸

Tepeden tırnağa deyimini, Kıbrıs’ta *dişten tırnağa* olarak da kullanılır. KKTC’nin kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, anılarında yer yer bu deyimini kullanır.

“Elden gelen her şey burada yapılmaktadır, fakat dişten tırnağa ağır silâhlarla mücehhez on binlerce Rum tedhişçisine karşı, mahdut silâhlarla kahraman Mücahitlerimizin uzun zaman mukavemet etmelerine *inkân ve ihtimal yoktur.*”¹⁹

Vücudun en sert iki yapısı olan diş ve tırnak, mecazlaştırılarak çok emek verilen bir iş karşılığı olarak deyimlerimizde yer bulmuştur. Örneğin

¹⁵ Kemal Tahir, *Yol Ayrımı*, Adam Yayınları, 2004, s. 422.

¹⁶ Mina Urgan, *Bir Dinozorun Anıları*, Yapı Kredi Yayınları, 1998, s. 295.

¹⁷ Mina Urgan, *age*, s. 176.

¹⁸ Cezmi Ersöz, *Hayallerini Yak Evi İst*, Tekin Yayınevi, 2006, s. 7.

¹⁹ Rauf Raif Denktaş, *Rauf Denktaş’ın Hatıraları*, 1. cilt 1964-1974, Boğaziçi Yayınları, 1996, s. 65.

'Dişiyile tırnağıyla kazanmak' deyimini, bir işi tek başına uzun süre uğraşarak gerçekleştiren kişiler için kullanılır.

Dişiyile tırnağıyla deyimini, TDK Sözlüğü'nde iki ayrı anlamda açıklanmış:

-Bütünü gücünü kullanarak

-Sıkıntılara katlanarak²⁰

Bedri Rahmi, yabancı dil öğrenmenin başarıya ulaşmak olduğunu düşünenler için yazdığı, "Üç Dil" adlı ironik şiirinde bu deyimini kullanmış:

"Her kelimeyi bir bir dişinle tırnağınla

Kök sökercesine söküüp çıkartacaksın

Her kelimedede bir tuğla boyu yükselecek

Her kelimedede bir kat daha artacaksın

En azından üç dil bileceksin!"

Ahmet Arif de diş tırnak birlikteliğini, Anadolu adlı didaktik üslupta yazdığı şiirinde aynı anlamda kullanır:

"Tükür yüzüne cellâdın,

Fırsatçının, fesatçının, hayının...

Dayan kitap ile

Dayan iş ile.

Tırnak ile diş ile"

Benzer bir örneği de Mahmut Cantekin'in Züleyha adlı kafiyeli ve vezinli şiirinde görüyoruz:

"Kuyu kazar gibi iğneyle şişle,

Yücelttim sevdayı tırnakla dişle,

Sınasınlar sabrı taşla dervişle,

Yüce dağlar aşka kumsal Züleyha..."²¹

Abdürrahim Karakoç ise diş kullanmadan doğrudan tırnak kelimesiyle anlatır ne demek istediğini...

"Kabuktur, manayı unutturmasın

Babayı, anayı unutturmasın

Boş hayal Mevlâ'yı unutturmasın

Tırnakla kazmaya değmez bu dünya"

²⁰ Türkçe Sözlük, TDK, age, s. 680.

²¹ Antoloji.com.

Oysa Nazım Hikmet, yazdığı satirik (yergili) şiirinde, adını tırnağıyla yazdığı sevgilisine seslenir:

*“Senin adını
kol saatımın kayışına tırnağımın kazıdım.
Malum ya, bulunduğum yerde
ne sapı sedefli bir çakı var,
(bizlere âlâtı-katıa verilmez),
ne de başı bulutlarda bir çınar.”*

Samih Ayverdi, *Dile Gelen Taş* adlı eserinde, kısasa kısas anlamındaki göze göz deyimini, diş ve tırnakla kullanmış:

*“Korkmayın, halden anlamayanların hallerini anlamakla vazifelenen bu yürek,
dişe diş, tırnağa tırnak kaydında değildir.”²²*

Benzer bir deyim de kimsenin desteği olmaksızın bir mevkiye ulaşan kişiler için söylenir: *“tırnaklarıyla söke söke geldi”*. Özellikle futbol takımlarının yöneticileri bu deyim, şampiyon olduktan sonra sıkça kullanılır. Meslekte en alt noktadan gelen sahne adamları veya şarkıcılar için de bu deyim kullanılır.

Şairlerimiz, sevgilinin tırnaklarının bakımlı olmasını dile getirir. Zira bakımsız ve temiz olmayan tırnaklar, kişiyi küçük düşürür.

*“Giyindin mi?
Tırnaklarını boyadın mı?
Ya dudakların
Onları da boya”²³*

Kadın elinin süsüdür tırnak... Eski Mısır'da kırmızıya boyanması, asalet simgesiydi. Tırnak boyamanın dünyaya Mısır'dan yayıldığı söylenir. Batı kültüründe ise oje sürülmüş uzun tırnak, kadınlık simgesidir.

Abdürrahim Karakoç, tırnak boyamanın medeniyet ölçüsü olmayacağını öne sürer:

*“En mahrem yerlerin kalktı örtüsü
Beş santim tırnaktır ellerin süsü
Bütün bunlar medenîlik ölçüsü*

²² Samiha Ayverdi, *Dile Gelen Taş*, Kubbealtı Neşriyat, 1999, İstanbul, s. 120.

²³ Ümit Yaşar Oğuzcan, “Aşk Fısıltıları”.

Cilve Avrupalı, naz Avrupalı."²⁴

Tırnak boyamanın Anadolu'da bir gelenek olduğunu, Nihad Sami Banarlı şu satırlarla anlatıyor: "*Bir tırnak boyası yapсам, adı kına olurdu. "Kına tırnak cilası", "Kına tırnak boyası" gibi sözler bulurdum. Kına sözüünün Türkçeye Arapça "hınna" sözüünden geldiğini bilirdim. Fakat benim "kına"m, o ihlar gibi sözün yanında halis Türkçedir. (...) Kına, Julie'lerin Marie'lerin tırnak cilası değil, asırlarca Ayşe'lerin, Nazlı'ların, Selvi'lerin, Elif'lerin ellerini süslemiş, bir başka kırmızıdır.*"²⁵

Günümüzde bakımlı erkekler de tırnaklarına çok dikkat etmektedir.

"Borçlarımı ödedim mi?

doğru seçtim mi soruların fiillerini?

Tırnaklarım kesilmiş, dişlerim fırçalanmış, saçlarım taranmış,

*giysilerim ütülü, odam düzenli mi?"*²⁶

Tırnaklar; bir şeyi tutmaya ve zarif el işlerine yarayan bir deri eki.

Parmak uçlarını darbelerden korumak, küçük cisimleri tutmak gibi önemli görevleri vardır. Tırnakların güzel ve bakımlı olması, kişinin kendine güvenini artırır. Çünkü tırnak, bağlı olduğu et parçasıyla birlikte bir bütündür. Bu durumdan hareketle de birbirinden ayıramayacak şeyler için *etle tırnak gibi* diye bir deyim üretmişiz. Ali Haydar Kırbac da bu deyimi şiirleştirmiş:

"Ben senim sen de bensin

Et tırnaktan ayrılır mı?

Canı candan bölemezsin

*Biz kardeşiz ayrım var mı?"*²⁷

İnsanımız, tırnak kelimesini, benzettiği bir şeyle bütünleştirerek farklı bir nesnenin adı yapmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi herhangi bir nesnedeki küçük bir çıkıntıya tırnak deriz. Örneğin ayna, çerçeve gibi duvara asılan nesnelere tırnak bulunur. Ağzı üçgen biçiminde olan oyma kalemine *keçitırnağı* adını vermişken aynı adda bir kurabiye çeşidi vardır. Yol kenarlarında sıkça gördüğümüz, buğdaygillerden bir bitkinin adı *kurttırnağı*, kabak çekirdeğine bazı yörelerde *hanımtırnağı* denirken *kedi tırnağı* denilen bir süs bitkisi bulunmaktadır. Safranbolu'da *gelintırnağı* adında bir tatlı çeşidi de vardır. Demir kancaların ucundaki ikili çıkıntının adı *domuztırnağı*, genellikle ayak parmak-

²⁴ Abdürrahim Karakoç, "Avrupalı".

²⁵ Nihad Sami Banarlı, *Türkçenin Sırları*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2008, s. 69.

²⁶ Murathan Mungan, "Mırıldandıklarım".

²⁷ Ali Haydar Kırbac, antoloji.com.

larında oluşan çıkıntının adı ise *şeytan tırnağı*'dir. Bu kavramlar, halkımızın sözel zekâsından kaynaklanan buluşlardır.

*"Hele katırla tırnak gibi iki sert ve aykırı kelimededen yaratılan "katırtırnağı" nasıl bir buluştur ki bu güzel ve sarı yamaç çiçeğini görmek, koklamak ve koparmak için, nice güzel baharlarda gönülleri sevgiyle dolu nice genç insan, yamaçlara tırmanır."*²⁸

Edip Cansever gibi tırnakları tuhaf bir çıkıntı olarak görüyor veya çok da önemsemiyorsanız, Anadolu Ajansından *"tırnağa bilgi depoladılar"* başlığıyla geçen şu haberi okumanızı tavsiye ederim:

"Japon bilim adamları, tırnaklara lazer ile mikroskobik noktalar biçiminde bilgi depoladılar. Bu teknolojiyle tırnaklar kredi kartı olarak kullanılabilir."

*Tokushima Üniversitesinde yapılan deneyde, insan tırnağına 800 kilobyte bilgi depolamayı başaran bilim adamları, bunun yüksek çözünürlüklü bir fotoğraf anlamına gelmediğini, ancak temel kimlik bilgilerinin depolanması için yeterli olduğunu belirttiler."*²⁹

Burada akla şöyle bir soru geliyor: tırnaklar uzayıp kesildiğinde ne olacak? Bir başka soru da şu: Veri dolu tırnaklarımız başkalarının eline geçerse ne yaparız?

Anlaşılan o ki gelecek yüzyılda şairler, veri yüklenmiş tırnaklar için farklı şiirler yazacak.

²⁸ Nihad Sami Banarlı, *Türkçenin Sırları*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2008, s. 77.

²⁹ Anadolu Ajansı, 22.7.2005.